

Dr.
Çiğdem CERİT
Kırklareli Sağlık Md., Kırklareli, Türkiye
E- Posta : cigdemcerit@gmail.com

ID 0000-0002-9952-0510

Dr.
Ahmet Önder PORSUK
Lüleburgaz İlçe Sağlık Md., Kırklareli, Türkiye
E- Posta : onderporsuk@gmail.com

0000-0002-0971-5227 ID

Araştırma Makalesi

Geliş/Received :01.08.2020
Kabul/Accepted :22.09.2020

Research Paper

DOI: 10.47793/hp.778134

Roman Çocukları ve Okula Devamsızlıkları: Kırklareli’de Bir Okul Örneği*

ÖZET

Ülkemizde Roman öğrenciler arasında okula devamsızlığın büyük bir sorun olduğu bilinmektedir. Çalışmamız ile Kırklareli İlinde Roman çocukların eğitimini sürdürdüğü Vali Faik Üstün İlkokulu öğrencilerinin okula devamsızlık sebeplerini ortaya koymak ve sorunların çözümüne katkı sağlamak amaçlanmıştır. Vali Faik Üstün İlkokuluna kayıtlı öğrencinin yaşadığı 189 haneye 05.12.2016- 31.12.2016 tarihleri arasında gidilerek aileleriyle sahada görüşülmüştür. Okulla ilgili devamsızlık sebeplerini ortaya koyacak Veli Anketleri, Sosyal Hizmet Alan Tarama Formu, Öğrenci Devam Anketi uygulanmıştır. Analizde tanımlayıcı istatistikler ve ki-kare testleri kullanılmıştır. İstatistiki anlamlılığın belirlenmesinde p değerinin 0,05’in altında olan değerler anlamlı kabul edilmiştir. Araştırmanın yapıldığı hanedeki babaların %13,7’si (n =24) okuryazar değil iken, annelerin %43,5’inin (n=80) okuryazar olmadığı görülmüştür. Ebeveynlerin eğitimsiz olması, hanede yaşlı birey ve engelli birey bulunması okula devamsızlık sorununda istatistiki olarak anlamlı düzeyde etkili bulunmuştur (p<0,05). Çalışmada Roman öğrenci devamsızlığının öncelikle aileye özgü faktörlerden, kısmen de öğrenciye, okula, topluma özgü diğer faktörlerden kaynaklandığı görülmüştür. Ebeveynlere, çocuklarının okula devamsızlığında kendilerinin de önemli bir rol oynadıkları, bir tutum değişikliği sağlanana kadar ısrarla anlatılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: *kırklareli, roman çocukları, okula devamsızlık*

Roma Children and Their Absenteeism in Schools: A Case of Kırklareli

ABSTRACT

It is known that absenteeism is a big problem among Roma students in our country. In our study, it was aimed to reveal the reasons of school absenteeism and to contribute to the solution of the problems in Vali Faik Üstün Primary School where many Roma children attended, in Kırklareli Province. By field visits, 189 households, where the student attending in Vali Faik Üstün Primary School live, were visited between 05.12.2016- 31.12.2016. Parent Questionnaires, Social Workers Screening Forms and Student Attendance Questionnaires were applied to reveal the reasons for school absenteeism. Descriptive statistics and chi-square tests were used in the analysis. In determining the statistical significance, p value less than 0.05 were considered significant. While 13.7% (n = 24) of the fathers in the household where the study was conducted were illiterate, it was observed that 43.5% (n = 80) of the mothers were illiterate. Uneducated parents, the presence of elderly and disabled individuals in the household were found to be statistically significant in the school absenteeism problem. In the study, it was observed that the school absence of Roma students was primarily due to family-specific factors and partly to other factors specific to the student, school and society. It should be told to parents insistently, that they play an important role in their children's school absence, until an attitude change is achieved.

Keywords: *kırklareli, roma children, school absenteeism*

* Bu çalışmanın verilerinin bir kısmı 19. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi’nde (15-19 Mart 2017, Antalya) poster olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Eğitim-öğretim süreci, öğrenci, akran, veli ve öğretmenlerin birbirleriyle olan ilişkisinin gelişimi ve dolayısıyla toplumsal gelişimi sağlamak için önemli bir süreçtir. Bu sürecin ana ögesi öğrencidir. Bu durum bilinirken özellikle Romanlar gibi dezavantajlı toplumlarda, öğrencinin okula devamsızlığı ve okulu bırakması ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Mercan Uzun ve Bütün, 2015). Öğrencilerin okulu bırakmasının en önemli habercilerinden biri olan devamsızlık bu noktada önem kazanmaktadır. Ayrıca erken yaşlarda okul devamsızlığı yapılması öğrencinin okul başarısını da olumsuz etkilemekte ve ilerleyen dönemler için geri dönüşsüz olumsuzluklara neden olmaktadır (Malcolm ve ark.,2003; Zorc ve ark. 2013). Öğrencilerinin devamsızlık nedenlerini ortaya koymak için yapılan araştırmalarda, öğretmen ve aile tutumları, öğrencilerin sağlık sorunları ve çevresel etkenlerin öğrenci devamsızlığında etkili olduğu tespit edilmiştir (Mercan Uzun ve Bütün, 2015). Ülkemizde yapılan çeşitli çalışmalarda, Roman çocuklarında okuldan erken yaşta kopma sebepleri olarak maddi imkânsızlıklar, okulda yaşadıkları dışlanma ve ayrımcılık, erken yaşta evlilik belirlenmiştir (Akkan ve ark.,2011). Bu gibi sebeplerin eğitim seviyesinin düşüklüğü döngüsünü yarattığı bilinmektedir.

Okul devamsızlığı, mazeretli ya da mazeretsiz şekilde okula devam etmeme hali olarak tanımlandığı gibi (Kearney,2008), mazereti veya öğretmenin bilgisi dışında kısa veya uzun süre boyunca okula devam etmeme olarak da tanımlanmıştır (Malcolm ve ark., 2003). Mazeretsiz devamsızlıkların çevresel, sosyal, psikiyatrik sebepleri olabileceğinden daha fazla irdelenmesi gerekmektedir (Malcolm ve ark.,2003; Kearney,2004).

Okul devamsızlığı, düşük akademik başarı, okula uyum ve okulu bırakma/terk etme gibi sorunları beraberinde getirmektedir. Bu durum Roman çocukların erken dönemde eğitim sisteminin dışında kalmalarına, eğitim sürecine yeterince katılamamalarına neden olmaktadır (Mercan Uzun ve Bütün,2015; Akkan ve ark., 2011). Roman çocukları arasında okulu bırakma oranının yüksek olduğu, devamsızlığın sıkça görüldüğü ve üst sınıflara geçseler bile okuma yazma bilme oranlarının düşük olduğu bilinmektedir (Akkan ve ark.,2011). Bunun yanı sıra sağlık ekipleri tarafından okullarda, okul sağlığına yönelik eğitimler, bağışıklama çalışmaları ve sağlık taramaları yapılmaktadır. Okul devamsızlığı, çocukların genel sağlık hizmetlerine, sağlık okuryazarlık düzeyinin arttırılmasına yönelik hizmetlere erişimini de etkilemektedir. Okul devamsızlığının öncelikle kaynağının belirlenmesi, takip eden süreçte de gerekli önlemlerin alınması gereken önemli bir sorun olduğu ortaya konulmaktadır (Mercan Uzun ve Bütün, 2015).

Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi (2016-2021) II. Aşama Eylem Planı (2019-2021) stratejik amaçları arasında, tüm Roman çocuklar için eğitimde eşit fırsatlara ve kaliteli eğitim hizmetlerine erişiminin ve Roman gençlerin en az zorunlu eğitimlerini başarıyla tamamlamalarının sağlanması ve Roman vatandaşların sağlık hizmetlerinden daha etkin faydalanmalarının sağlanması bulunmaktadır (Roman Vatandaşlara Yönelik Strateji Belgesi (2016-2021) II. Aşama Eylem Planı (2019-2021)).

Kırklareli İlinde yürütülen bu araştırma ile Romanların yoğun yaşadığı mahallede konuşlu bulunan Vali Faik Üstün İlkokulu öğrencisi ve velisi olup, okula devamsızlık yapan Roman öğren-

cilerin temel eğitim hizmetlerine ve okul sağlık hizmetlerine olan erişimini arttırmak için okula devamsızlık sebeplerinin ortaya konulması ve sorunların çözümüne katkı sağlanması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Kırklareli ili Merkez İlçede 05.12.2016-31.12.2016 tarihleri arasında yürütülmüştür. Araştırma, kesitsel bir araştırmadır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Kırklareli ili Merkez ilçede bulunan Vali Faik Üstün İlkokulunda kayıtlı 205 öğrenci ve ailesi oluşturmaktadır. Araştırma planlamasında örnekleme yapılmamış ve evreni oluşturan 205 öğrenci ve ailesinin tamamına ulaşılması hedeflenmiş, araştırma sonunda 189 (%92,2) öğrenci ve ailesine ulaşılmıştır. Örneklem seçilmemiştir. 3 aile görüşmeyi reddetmiştir.

Araştırmaya Dahil Edilme, Dışlanma Kriterleri:

Kırklareli İli Merkez İlçede bulunan Vali Faik Üstün İlkokulu öğrencisi ve velisi olmak çalışmaya dahil edilme kriteri olarak belirlenmiştir. Farklı iki zamanda Roman öğrencinin hanesine ulaşamamışsa üçüncü kez haneye gidilmeyerek, çalışmaya dahil edilmemiştir. Hedeflenen 205 Roman öğrenci hanesinde ulaşılabilen hane sayısı 13'tür.

Araştırma Bölgesi Hakkında Bilgi

Kırklareli İli'ndeki Roman vatandaşlar yerleşik düzende yaşamaktadır. Cumhuriyet döneminde Lozan Antlaşması çerçevesinde Yunanistan ile yapılan "nüfus mübadelesi" uyarınca göç eden Türk göçmenlerle birlikte büyük bir Roman nüfusunun Türkiye'ye geldiği bilinmektedir (Özkan, 2001; Alexandris, 2005). Büyük Mübadele Türkiye'ye Zorunlu Göç 1923-1925 isimli çalışmada; "Yunanistan'dan göç edenlerin ekonomik ve sosyal koşulları dikkate alınarak yerleştirildiği, tütün üretimiyle geçimlerini sağlayan Drama, Kavala ve Girit ve kıyı Yunanistan'dan geleceklerin ağırlıklı olarak, kıyı Ege ve Tekirdağ ile çevresine yerleştirildiği" vurgulanmaktadır. Selanik göçmenleri için de Karadeniz'in kıyı şeridinin ve özellikle de Samsun'un uygun olacağını düşünüldüğünü belirtilmektedir. Bu çerçevede bir kısım Drama ve Kavala halkından 30.000 tütüncü Samsun ve çevresine yerleştirilmiştir. Türkiye'ye getirilen mübadele göçmenleri, Edirne, Balıkesir, Bursa, İstanbul, Kırklareli, Kocaeli, Samsun, İzmir, Niğde ve Manisa illerine daha yoğun olmak üzere yerleştirilmiştir (Arı, 2003; Andrews, çev.1992). Günümüzde Türkiye'de Romanlar çoğunlukla Ege, Marmara ve Trakya bölgelerinde yaşamaktadır. (Özkan, 2001; Alexandris, 2005; Arı, 2003; Andrews, çev.1992).

Vali Faik Üstün İlkokulu'nun Seçilmesinin Nedenleri

Kırklareli Merkez İlçede Romanların, çoğunlukla Yayla, Doğu, Akalar mahallelerinde yerleşik düzende yaşadığı bilinmektedir. İlkokul çağındaki Roman çocuklar Yayla mahallesinde konuşlu bulunan Vali Faik Üstün İlkokulu'nda eğitim ve öğretim görmektedir. Bu ilkokulda devamsızlık oranlarının ilde bulunan diğer okullara göre fazla olması birçok platformda dile getirilmiş, bu araştırma

bu okuldaki devamsızlığın nedenlerini ve çözüm önerilerini ortaya koymak üzere planlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Vali Faik Üstün İlkokulu, Roman vatandaşların yoğun yaşadığı mahallelerden gelen öğrencilerin bulunduğu bir okuldur. Türkiye’de yaşayanların etnik kimliklerini kayıt altına alan bir sistem yoktur. Dolayısıyla çalışmamızda “Roman” tanımı, katılımcıların kendi tanımlarına ve araştırmacıların gözlemlerine dayanılarak yapılmış “göreceli” bir tanımdır Aynı mahallede oturan, aynı okula giden ve aynı sosyal risklere maruz kalan, kendisini Roman olarak tanımlayan ve/veya yaşadığı çevredeki her Roman olarak bilinen herkes “Roman öğrenci” olarak tanımlanmıştır.

Veri toplama araçları, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü çalışanlarının görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Roman aile fertleriyle birebir ev ortamında yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler Kırklareli İl Sağlık Müdürlüğü’nde çalışan bir hemşire, Kırklareli Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü’nde çalışan beş aile sosyal destek personeli, Kırklareli İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nde çalışan iki öğretmen tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışma süreci ve bu süreçte yapılanlar ayrıntılı bir biçimde görüşme öncesi okul yöneticileri tarafından, görüşme sırasında anketörler tarafından görüşme yapılanlara açıklanmıştır. Görüşme sonunda toplanan ve kayıtlanan metinler görüşülenlerle paylaşılarak teyit edilmiştir. Gözleme dayalı toplanan veriler, aile sosyal destek personelleri tarafından Sosyal Hizmet Alan Tarama Formu’na aktarılmış ve analiz öncesi sayısal veri haline getirilmiştir.

Görüşmeyi kabul eden hanelere okulla ilgili devamsızlık sebeplerini ortaya koyacak Veli Formu, görüşme esnasında evde bulunan anne ya da babadan birine sorular yöneltilerek veriler kayıtlanmıştır. Ailenin durumunu, evin genel yapısını ortaya koyan Sosyal Hizmet Alan Tarama Formu anketörler tarafından gözleme dayalı olarak doldurulmuştur. Evde bulunan Roman öğrencilere okula devamsızlık nedenlerini içeren soruların yer aldığı Öğrenci Devam Formu uygulanmıştır.

Verilerin analizi sırasında bazı sınıflamalar yapılmıştır. Okula ara sıra gidenler ve okula hiç gitmeyen öğrenciler devamsız olarak tanımlanmıştır. Babanın mesleği “işsiz”, “düzensiz geliri olan işlerde çalışan”, aylık geliri olan işlerde çalışan” olarak kategorize edilmiştir. Annelerin meslekleri “ev hanımı (işsiz)”, “düzensiz geliri olan işlerde çalışan” ve “aylık geliri olan işlerde çalışan” olarak kategorize edilmiştir. İşsiz olduğunu söyleyen babalar ve ev hanımı olduğunu belirten anneler “herhangi bir geliri olmayan” , diğerleri “herhangi bir geliri olan” olarak sınıflandırılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesinde IBM SPSS Statistics programı kullanılmıştır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenle ilişkisini değerlendirmede sayımla belirtilen kategorik değişkenler için ki-kare testi kullanılmıştır. Farklılıkların belirlenmesinde $p < 0,05$ olduğu sonuçlar önemli fark olarak kabul edilmiştir.

Etik Kurul Onayı

Araştırma öncesinde tüm kurum izinleri alınmış olup, araştırma verilerinin analizi ve sunulmasıyla ilgili Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Etik Kurulundan 04.05.2020 tarih ve

14 sayılı izin alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın yapıldığı hanedeki babaların %13,7'si (n =24) okuryazar değil iken, annelerin %43,5'inin (n=80) okuryazar olmadığı görülmüştür. Annelerin ilkokul mezunu olma oranı %37,6 (n=71) iken, babaların ilkokul mezunu olma oranı %58,8 (n=113) olarak tespit edilmiştir. Lise mezunu olan anne bulunmamaktadır.

Öğrencilerin devamsızlık durumlarının ebeveynlerinin eğitim durumlarıyla karşılaştırılması Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Devamsızlık Durumlarının Ebeveynlerinin Eğitim Durumlarıyla Karşılaştırılması

Ebeveynlerin Eğitim Durumu	Devamsızlık Sorunu Var		Devamsızlık Sorunu Yok		Toplam		p
	n	%	n	%	n	%	
Anne Eğitimi							
İlkokul Mezunu Değil	50	52,6	45	47,4	95	100	0,001
İlkokul veya üzeri Okul Mezunu	22	26,5	61	73,5	83	100	
Baba Eğitimi							
İlkokul Mezunu Değil	27	57,4	20	42,6	47	100	0,003
İlkokul veya üzeri Okul Mezunu	42	32,8	86	67,2	128	100	

Ebeveynleri ilkokul mezunu olmayan öğrencilerde okula devamsızlık anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (p<0,05).

Babaların %15,7'si (n=27) işsiz, %66,3'ü (n=114) düzensiz geliri olan işlerde çalışan ve %18,0'ı (n=31) aylık geliri olan işlerde çalışırken bu oran annelerde sırasıyla %84,5 (n=153), %11,6 (n=21), %3,9 (n=7) dur.

Çalışmaya katılan babaların hamal, ayakkabı boyacısı, berber, duvar boyacısı, fabrika işçisi, fırıncı, çöp toplayıcısı, hurdacı, hayvan bakıcısı, inşaat işçisi, pazarcı, müzisyen, seyyar satıcı, süpürgeci, şoför, muavin gibi meslekleri beyan ettikleri görülmüştür. Annelerin çöp toplayıcısı, hizmetçi, temizlikçi, okulda hizmetli, serbest meslek, market çalışanı, fabrika işçisi gibi mesleklerde çalıştıklarını ifade ettiği görülmüştür.

Ebeveynlerin gelir getirici bir işte çalışma durumları ile öğrencilerin devamsızlık sorunlarının karşılaştırılması Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Ebeveynlerin Gelir Getirici İşte Çalışma Durumları ile Öğrencilerin Devamsızlık Sorunlarının Karşılaştırılması

Anne Çalışma Durumu	Devamsızlık Sorunu Var		Devamsızlık Sorunu Yok		Toplam		p
	n	%	n	%	n	%	
Anne Çalışma Durumu							
Herhangi Bir Geliri Olan	9	33,3	18	66,7	27	100	0,292
Herhangi Bir Geliri Olmayan	61	41,2	87	58,8	148	100	
Baba Çalışma Durumu							
Herhangi Bir Geliri Olan	57	40,4	84	59,6	141	100	0,458
Herhangi Bir Geliri Olmayan	10	37	17	63	27	100	

Ayda eve 750 TL (213 \$) ve altında gelir giren hane sayısı 92 (%48,9), ayda eve 751-1499 TL (214 \$- 427 \$) gelir giren hane sayısı 73 (%38,8), ayda eve 1500 TL ve üzeri (428\$) üzerinde gelir giren hane sayısının 23 (%12,2) olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca hanelerin %81,5'inin (n=154) devlet tarafından sağlanan sosyal yardımlardan faydalandığı tespit edilmiştir.

Haneye giren aylık gelir ve yardımların, okul devamsızlığı durumuyla karşılaştırılması Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3. Haneye Giren Aylık Gelir ve Yardımların, Okul Devamsızlığı Durumuyla Karşılaştırılması

	Devamsızlık Sorunu Var		Devamsızlık Sorunu Yok		Toplam		p
	n	%	n	%	n	%	
Aylık Gelir							
0-750	35	39,3	54	60,7	89	100,0	0,871
751-1499	29	40,8	42	59,2	71	100,0	
1500 ve üzeri	10	45,5	12	54,5	22	100,0	
Yardım Alma							
Alıyor	59	39,9	89	60,1	148	100,0	0,937
Almıyor	13	40,6	19	59,4	32	100,0	

Okul devamsızlığı bakımından, ailenin aylık gelir grubu veya yardım alıp almaması açısından istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Roman ailelerin konut durumuna bakıldığında göreceli olarak; %73,4 hanenin (n=138) temel ihtiyaçları karşılayacak seviyede konutta oturdukları, %22,9 hanede (n=43) konutun duvarlarında yer yer boya ve sıvaları dökülmüş, rutubetli ve havasız olduğu, %3,7'sinin (n=7) şartları oldukça iyi bir konutta oturduğu görülmüştür. 70 hanede (%37,2) evin dağınık ve hijyen açısından uygun

olmadığı gözlemlenmiştir. Konutta oda yetersizliği nedeniyle çocukları ile aynı odada uyduğunu söyleyen veli oranının %95,1 (n=176) olduğu anlaşılmıştır. Ayrı odası olan çocuk sayısının dört (%2,2) olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma Yapılan Hanelerde Öğrencilerin Gece Uyuma Saati incelendiğinde, öğrencilerin %30,9'unun (n=56) gece 24.00'dan sonra uyuduğu görülmüştür. Gece uyuma saatinin devamsızlığa etkisi anlamlı bulunmamıştır (p>0,05).

Ailede ebeveynlerden herhangi birinin sigara kullandığı hane oranının %84,2 (n=117) iken, uyuşturucu madde kullanıldığını söyleyen hane oranının %5 (n=7), alkol kullanılan hane oranının %10,8 (n=15) olduğu tespit edilmiştir.

Ailede anne ya da babanın herhangi birisinin sabıkası olduğunu ifade eden hane oranının %13,8 (n=26) olduğu görülmüştür. Ailede sabıka kaydı olan birey varlığının okul devamsızlığına etkisinin olmadığı anlaşılmıştır (p>0,05). Engelli birey yaşayan hane oranının %15, (n=29) olduğu, yaşlı birey yaşayan hane oranının %14,8 (n=28) olduğu görülmüştür. Hanede yaşlı birey ve engelli birey bulunmasının okula devamsızlığı etkilediği anlaşılmıştır (p<0,05).

Veliler çocukların %71,3 (n=129) oranda anne ile dertleştiğini söylemektedir. Ebeveynlerin çocuklardan en büyük beklentisinin "Okumaları" %91,6 (n=142) olduğu ifade edilmiştir. "Çocuğum çok küçük olduğu için okula göndermiyorum." diyen veli oranının %5,6 (n=10), "Diğer velilerle kavgalı olduğum için çocuğuma bir şey yaparlar korkusuyla göndermiyorum." diyen veli oranının %3,4 (n=6), "Boşandığım eşim çocuklarımı kaçıtır diye okula göndermiyorum." diyen veli oranının %1,1 (n=2), "Sabah erken kalkamadığım için çocuğumu okula göndermiyorum." diyen veli oranının %21,3 (n=38), "Bizi Roman olduğumuz için ötekileştiriyorlar. Bu nedenle okula göndermiyorum." diyen veli oranının %8,9 (n=16) olduğu görülmüştür. Ailelerin okula devamsızlıkla ilgili ev ziyareti esnasında sıklıkla söylediği ifadelerin; "Sabah geç uyanıyorum, evde çalar saatim yok", "Çocuğum daha çok ufak", "Çocuğumun evden dışarı çıkmasını istemiyorum", "Okula giden çocuğumun okul kıyafeti olmadığı için göndermiyorum", "Çocuk işte bize yardım ediyor ev bütçesine katkı sağlıyor", "Evde kardeşine bakacak kimse olmadığı için okula gidemiyor" şeklinde olduğu anlaşılmıştır.

Vali Faik Üstün İlkokulu öğrencilerinin sınıflara göre okula devam oranlarına bakıldığında 1. Sınıflarda %44,8 , 2. Sınıflarda %79,1, 3. Sınıflarda %68,4 , 4. Sınıflarda %52,3 olarak tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin okula gitme biçimleri Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Birinci Dönem Sonunda Okula Gitme Biçimleri (N=183)

Okula Gitme Biçimi	n	%
Düzenli Okula Gitme	109	59,6
Ara Sıra Okula Gitme	39	21,3
Okula Hiç Gitmeme	35	19,1
Toplam	183	100,0

Tablo 4'de araştırmaya katılan öğrencilerin %19,1'inin okula hiç gitmediği, %21,3'ünün arasıra gittiği, %59,6'sının okula düzenli gittiği görülmüştür.

Hane görüşmesinde evde bulunan 119 çocuğa “Büyüyünce ne olmak istersin?” sorusu yöneltildiğinde; %33,6’sı (n=40) polis, %32,8’i (n=39) öğretmen, %22,7’si (n=) doktor-hemşire, %5’i (n=6) asker, %5,9’u (n=7) diğer mesleklere sahip olmak istediklerini belirtmişlerdir. “Okulu seviyor musun?” sorusuna yanıt veren 148 çocuğun %83,8’i (n=124) “Evet” demiştir. Araştırmanın yapıldığı hanelerde yaşayan öğrencilerden 183’ünün devamsızlık durumu incelendiğinde, okula devamsızlık sorunu olan 74 öğrencinin 35’inin (%19,1) okula hiç gitmediği tespit edilmiştir. Okulu sevdiğini söyleyen çocuklarda okula devamsızlığın daha az olduğu görülmüş ve bu durum anlamlı bulunmuştur ($p>0,05$).

Ev ziyaretinde çocuklara okula devamsızlığı ile ilgili neler söylemek istersiniz diye sorulduğunda; “Gece çok geç uyuyorum sabah uyanamıyorum”, “Evde saatim olmadığı için uyanamıyorum”, “Okul kıyafetim olmadığı için okula gitmiyorum”, “Arkadaşlarımdan çok korkuyorum”, “Evde elektrikler kesik, karanlıkta ödevlerimi yapamıyorum”, “Evde kendime ait ayrı odam bulunmuyor”, “Kardeşime bakacak kimse yok”, “Okul okuyacağım da ne olacağım” gibi ifadeleri söyledikleri anlaşılmıştır.

2016 yılında bu çalışma ile Vali Faik Üstün İlkokulu öğrencisi olup çalışmaya dahil edilen çocuklar ve aileleri ile yapılan görüşmede elde edilen ilk bulguların Kırklareli Valiliği ve İl Sağlık Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile paylaşıldığı, Kurumların bazı çalışmalar yaparak Vali Faik Üstün İlkokuluna yönelik bazı çalışmalar yürüttüğü, 2010 yılı itibarıyla da bu çalışmaların sürdüğü öğrenilmiştir. 2016-2020 yılları arasında geçen üç yılda okul öğrencilerine yönelik yapılan çalışmaların şunlar olduğu anlaşılmıştır: Öğrencilere okulun cazip hale getirilmesi için; kahvaltılar verilmiş, çalar saat dağıtılmış, resim atölyesi açılmış, yüzme dersleri, bocce kursları gibi sportif faaliyetler başlatılmış, kıyafet, şal, şapka, eldiven temini ve okul materyali desteği sağlanmıştır. Sağlık ekipleri tarafından vücut kitle indeksi ölçümleri ile göz, işitme, ağız diş sağlığı taramaları yapılmıştır. Okula kamera sistemi takılmıştır. Edirne, İstanbul, Çanakkale gezileri gerçekleştirilmiş, sinemaya gitme faaliyetleri yapılmış, öğrencilerin birbiriyle eşleşmesi ile okula birlikte gitme çalışması uygulanmıştır. Velilere sağlıklı beslenme, hijyen kuralları, uyuşturucu ile mücadele, ergenlik dönemi sorunları ile başa çıkma, hareketli yaşam konularında eğitimler verilmiştir. Okuma yazma kursları açılmış, ihtiyacı tespit edilen ailelere nakdi ve ayni yardımlar verilmiş,, istihdam için işsiz babalara meslek edindirme kapsamında makinacılık ve hayvan yetiştiriciliği akşam kursları açılmıştır. İşsiz babalar uygun işe yönlendirilmiştir. Küçük kardeşlere kreş bakımı için Vali Faik Üstün İlkokulu bahçesinde bir binada anaokulu açılmıştır. 2020 yılı itibarıyla Vali Faik Üstün İlkokulu Devamsız Roman Öğrenci Sayısı Tablo 5’te verilmiştir

Tablo 5. Vali Faik Üstün İlkokulu Roman Öğrencilerin Birinci Dönem Sonu itibarıyla Okula Gitme Biçimleri (N=303)

Okula Gitme Biçimi	n	%
Düzenli Okula Gitme	285	94,06
Okula Hiç Gitmeme	18	5,94
Toplam	303	100,0

2016 yılında sahada ev ziyareti ile yapılan çalışmada Vali Faik Üstün İlkokuluna giden öğrencilerin %59,6’sının Tablo 4’te düzenli okula gittiği görülmüşken, Tablo 5’te 2020 yılında %94’ünün

okula düzenli gittiği görülmüştür.

TARTIŞMA

Araştırmamızda Roman öğrencilerin eğitim sürecine katılımında okula hiç gitmeyen 35 öğrenci (%19,1) bulunmaktadır. Avrupa Birliği (AB)'nde yaşayan Romanlarda da benzer okul devamsızlık oranları bildirilmiştir (Arayıcı, 2008). AB'de yaşayan Romanların eğitim düzeyi, diğer AB vatandaşlarının eğitim düzeylerinden düşüktür. Temel eğitimi bitirme oranı da Romanlar için oldukça düşüktür. Macaristan'da önemli bir kısmı eğitim-öğretimden mahrum kalan Roman çocukların yaklaşık %42'si ilkokulu tamamlamadan okulu terk etmektedir. Romanya'daki Romanlar için de benzer bir durum söz konusudur. Romanya'da yaşayan Romanlardan yükseköğretim ve üniversite eğitimi görmüş olanların sayısı 500'ün altındadır (Arayıcı, 2008). Bu konunun arka planında yer alan “sosyal dışlanma” olgusudur. Nitekim AB-Roman Ağı tarafından, Avrupa'nın birçok ülkesinde yaşayan Roman çocukların okullarda dışlandıkları teyit edilmektedir (Çetin, 2017).

Okula kayıt olmama, okula devamsızlık, okula sürekli devamsızlık, okuldan kaçma ile ilişkili faktörlerin, Amerika Birleşik Devletleri ve uluslararası araştırmacıların yayınlarından derlendiği bir makalede, bu faktörler dört bölümde kategorize edilmiştir. Öğrenciye Özgü Faktörler; erken yaşta evlilik ve erken yaşta gebelik, düşük akademik performans ve sınıf tekrarı, yetişkinlerle ilişki eksikliği, negatif akran etkisidir. Aileye Özgü Faktörler; düşük aile geliri, düşük ebeveyn katılımı, ailenin iş bulmak için taşınması, evde sorumlulukları fazla olan ailelerdir. Okula Özgü Faktörler; okulun kötü koşulları ve okul tesislerinin eksikliği, düşük kaliteli öğretmenler, öğretmen yetersizliği, zayıf öğrenci öğretmen etkileşimi, okula coğrafi erişimdir. Topluluğa Özgü Faktörler; örgün eğitim gerektirmeyen iş fırsatlarının mevcudiyeti, politika ve yasal mevzuat eksikliği, zorunlu eğitim dahil mevzuat eksiklikleridir (Black ve ark., 2014). Çalışmamızda veriler değerlendirildiğinde Roman öğrencilerin devamsızlıklarının ön planda aileye özgü faktörlerden, kısmen de diğer faktörlerden kaynaklandığı görülmektedir.

Öğrenciye Özgü Faktörler arasında sayılan “negatif akran etkisi” az sayıda öğrenci tarafından dile getirilmiş olup, çalışmamızda öne çıkan bir faktör değildir. Çalışmamız ilkokul çocuklarını içerdiğinden, özellikle Roman çocuklarda okul devamsızlığına sebep olabilecek faktörlerden erken yaşta evlilik ve genç annelik bizim yaş grubumuzun okul devamsızlığında bir faktör olarak görülmemiştir.

Okula Özgü Faktörlerden okulun kötü koşulları ve okul tesislerinin eksikliği, öğretmen yetersizliği, zayıf öğrenci öğretmen etkileşimi, okula coğrafi erişim gibi faktörler bizim çalışmamızda tespit edilememiştir. Vali Faik Üstün İlkokulunun bulunduğu bölge, Roman çocukların evlerinden yürüme mesafesindedir. Servis, otobüs, minibüs kullanmayı gerektirmemektedir. Okulun son yıllarda tesis edilmiş yeni bir bina olduğu gözlemlenmiştir. Örgün eğitim gerektirmeyen iş fırsatlarının mevcudiyeti bizim çalışmamızda devamsızlığa bir miktar etki ettiği düşünülmektedir. Ailelerde rol model olan babalar genelde hamal, ayakkabı boyacısı, berber, duvar boyacısı, fabrika işçisi, fırıncı, çöp toplayıcısı, hurdacı, hayvan bakıcısı, inşaat işçisi, pazarcı, müzisyen, seyyar satıcı, süpürgeci, şoför, muavin olarak çalışırken; annelerin temizlikçi, fabrika işçisi gibi işlerle meşgul oldukları ortaya konulmuştur. Bu işler örgün eğitim gerektirmemekte, hatta okuryazar olmayı bile gerekli kılmamaktadır. Çalışmamıza katılan bazı çocuklarımızın “okuyacağım da ne olacağım” söylemlerinin

ardında “annem babam gibi olacaksam okumama ne gerek var” düşüncesi yattığı araştırmacılarca düşünülmektedir.

Çalışmamıza katılan Roman öğrencilerin devamsızlıklarının çoğunlukla aileye özgü faktörlerin belirleyici olduğu görülmektedir. Aile eğitim sürecinde en önemli rolü oynamaktadır. Çünkü aile, çocuğu şekillendiren, okulda öğrenilenlerin devamlılığını sağlayarak kalıcılığını destekleyen en belirleyici unsurdur. Ailenin sahip olduğu kültürel değerler çocuğa birebir aktarılmaktadır. Ailenin çocuğa kazandırdığı davranışlar, yaşam biçimi, değerler, hayata bakış açısı, geleceğe yönelik beklentilerin değiştirilmesi çok zordur. Aile kültürü ve okul kültürü birlikte harmanlandığında öğrenci bir birey olarak varoluşunu ortaya koyacaktır. Özellikle Romanlar gibi kendine has kültürel değerleri olan ve kapalı toplum olarak yaşayan topluluklarda bu durum daha zor bir hal almaktadır (Akkan ve ark.,2011). Çalışmamızda ve benzer çalışmalarda öğrencilerin evdeki sorumlulukları örneğin evde yaşayan diğer kardeşlerine göz kulak olma, evdeki yaşlı ya da evdeki engelli aile bireylerine bakmaları, öğrencilerin eğitim sürecine devamlı olarak katılmalarını engellemektedir (Malcolm ve ark.,2003; Akkan ve ark.,2011; Balantekin ve Kartal,2016; Irkçılık ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu Raporu,2004; UNICEF and UNESCO Institute for Statistics,2012). Bizim çalışmamızda anne babanın mesleği, çalışıyor olması devamsızlığı etkilemiyor gözükse de birçok çalışmada özellikle annenin çalışması, çocukların kendi bakımlarını yapamadıkları ya da evdeki sorumluluklarını arttırdığı için devamsızlık oranını arttırmaktadır (Akkan ve ark.,2011; Çetin,2017; Balantekin ve Kartal,2016). Bazı çalışmalarda önemli bir kısmı okur-yazar olmayan Romanların, eğitimin önemini anlamadıkları, çocuklarını okula göndermedikleri ortaya konmuştur (Arayıcı,2008). Genelde Roman ailelerin “anı yaşama” anlayışı nedeniyle çocuklarından herhangi bir beklentileri olmamaktadır. Kendisinden hiçbir şey beklenmeyen çocuk da buna uygun davranarak geleceğe dair bir beklenti ya da amaç gütmedikleri bildirilmiştir. (Akkan ve ark.,2011) . Bizim çalışmamızda ise bu iddianın aksine, ebeveynlerin çocuklarından en büyük beklentisi %91,6 gibi yüksek bir oran ile “Okumaları”dır. Yine araştırmamızdaki Roman öğrencilerin nerede ise tamamı kendilerini gelecekte polis, öğretmen, doktor, hemşire gibi bir meslek sahibi olarak görmektedirler.

Araştırmamızda, ebeveynin okul mezunu olmaması okula devamsızlık sorununda anlamlı bulunmuştur. Okula devamsız Roman öğrencilerin ailelerinin öğrenim düzeyini de sorgulayan araştırmamızın bulguları, özellikle de annelerin çoğunluğunun okuryazar olmadığını, babaların çoğunluğunun ise ilkokul mezunu olduğunu göstermektedir. Ailenin eğitim özelliklerinin okul başarısında tek başına çok önemli gösterge olduğu ileri sürülmektedir. Özellikle annelerin öğrenim düzeyinin düşüklüğüyle okula devamsızlık arasında bir ilişki olduğunu bizim araştırmamızda olduğu gibi pek çok araştırma açıkça ortaya koymuştur (Akkan ve ark.,2011; Arayıcı,2008; Çetin,2017; Black ve ark., 2014; Hoşgörür ve Polat,2015).

Çalışmamızda ailelerin çocuklarını çeşitli bahanelerle okula göndermedikleri, zaman zaman çalar saatimiz yok, kıyafet, okul malzemesi alamıyorum gibi maddi imkânsızlıkları öne sürdükleri görülmüştür. Öğrenciler, devamsızlık yapma nedenleri arasında, ailelerinin okul ihtiyaçlarını karşılayamadığını ifade etmişlerdir. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ)’nin her ay düzenli olarak yaptığı “açlık ve yoksulluk sınırı” araştırmasında 2016 yılı Aralık ayında dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı

(açlık sınırı) 1.432,17 TL iken, gıda harcaması ile birlikte giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamaların toplam tutarı ise (yoksulluk sınırı) 4.665,04 TL'dir. Çalışmamız kapsamına alınan hanelerin tamamı yoksulluk sınırının altında iken, hanelerin 9/10'u açlık sınırının altında gelire sahiptir. Dışarıdan desteklenen sosyal yardımlar bu hesaba dahil değildir. Çalışma kapsamına alınan Roman ailelerin tamamında sosyoekonomik yetersizlik söz konusudur. Çalışmamızda düşük aylık hane geliri olan çocukların okul devamsızlığının da yüksek olduğunu gösteren bir bulgu olmamakla birlikte, bu durumun tersini bildiren çalışmalar da mevcuttur. Ortaokul öğrencilerinin okula devamsızlık sebeplerini ortaya çıkarmak amacıyla 20 gün ve üzerinde devamsızlık yapan öğrenci sayısının fazla olduğu Aydın Söke'deki bir okulda devamsızlık yapan 27 öğrenciyle yapılan bir araştırmada, ailelerin sosyoekonomik düzeyinin düşük olduğu ve bu durumun devamsızlığı doğrudan etkilediği görülmüştür (Hoşgörür ve Polat, 2015).

Çalışmamıza dahil olan öğrenciler ve veliler öğrencinin sağlık problemi yaşaması veya ailesinden bir bireyin sağlık problemi yaşamasını öğrencinin okula devamını etkileyen bir durum olarak açıkça ifade etmese de, ülkemizde ilköğretim düzeyinde yapılan bazı araştırmalarda, sağlık sorunlarının okul devamsızlığına neden olan en önemli etken olduğu saptanmıştır (Mercan Uzun ve Bütün, 2015). Çalışmamızda haneye giren gelirin düşüklüğü dolayısıyla sağlıklı beslenmeye erişememe, sosyal hizmet alan tarama formu ile gözlemlenen konutun sağlık ve hijyen açısından uygunsuzluğu, ebeveynlerden herhangi birinin sigara, alkol ve uyuşturucu kullanması, hanede yaşayan başta öğrenci olmak üzere hane halkının sağlığını olumsuz etkileyecek faktörler yumağıdır. Hanelerde kronik hastalıklara sahip olan yaşlı ve engelli bireyler bulunmaktadır. Yaşlı ve engelli aile bireylerinin bakımına yardımcı olan öğrenci için bu durum, okul devamsızlığına neden olabilir. Bunun yanı sıra okul devamsızlığı, Roman çocukların genel sağlık hizmetlerine, sağlık okuryazarlık düzeyinin arttırılmasına yönelik hizmetlere erişimini de olumsuz etkileyebilir. Okul sağlık ekipleri tarafından okullarda, okul sağlığına yönelik eğitimler, okul aşı takvimine göre bağışıklama çalışmaları, göz, işitme, ağız ve diş sağlığı taramaları ile vücut kitle indeks ölçümleri ile beden sağlığı taramaları yapılmaktadır. Okula gidemeyen Roman öğrenci kendi sağlığını korumaya ve geliştirmeye yönelik bu hizmetlerden de mahrum kalmaktadır.

SINIRLILIKLAR ve ÖNERİLER

Bu araştırma Kırklareli İli Merkez İlçede bulunan Romanların yoğun yaşadığı mahallede bulunan ve Roman çocuklarının eğitim ve öğrenim gördüğü Vali Faik Üstün İlkokulu ile sınırlıdır. Kırklareli İlinde Lüleburgaz, Babaeski ilçeleri gibi diğer ilçelerde yoğun yaşayan Roman çocukların eğitim ve öğrenim gördüğü diğer okullar çalışmaya dahil edilmemiştir. Çok daha fazla okulun dolayısı ile öğrencinin ve velinin çalışmaya dahil edilebilmesi okula devamsızlık olgusunu irdelemek için daha fazla bilgi sağlayacaktır. Bu sınırlılık da aynı zamanda diğer bir çalışma önerisi niteliğinde kabul edilebilir.

SONUÇ

Kırklareli'nde bir okuldaki Roman çocukların devamsızlığını araştıran çalışmada ebeveynlerin eğitim düzeylerinin yetersiz olması, hanede yaşlı bireylerin yaşaması ve ev halkında engelli bireyin

bulunması okula devamsızlık sorununda etkili bulunmuştur. Bu çalışmada ailenin aylık geliri veya yardım alıp almamasının, öğrencinin gece uyuma saatinin, ailede sabıka kaydı olan birey varlığının okul devamsızlığına etkisinin olmadığı anlaşılmıştır. Okulu sevdiğini söyleyen çocuklarda okula devamsızlığın daha az olduğu görülmüştür.

Çalışmada Roman öğrenci devamsızlığının öncelikle aileye özgü bu faktörlerden kaynaklandığı kısmen de öğrenciye, okula, topluma özgü diğer faktörlerden kaynaklandığı görülmüştür. Sisteme ayak uyduran, okul kültürüne uyum sağlamaya çalışan Roman öğrenci ve velilerin de olduğu görülmektedir. Bu çalışmada ortaya çıkan en önemli sonuç Roman ailelerin çocuklarının eğitim hayatına aktif şekilde destek vermelerinin sağlanması gerektiğidir. Öğrencilere yönelik yapılan tüm çalışmaların yanı sıra ailelerin algılarının değiştirilmesi amacıyla sürekli eğitime yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Okulun kazandırabileceklerinin Roman ailelere doğru bir şekilde anlatılması gerekmektedir. Ebeveynlerin, çocuklarının eğitimde önemli bir rol oynadıklarını fark etmelerini sağlayacak eylemler hayata geçirilmelidir.

Karar vericilerin, okula devamsızlık yaptığı belirlenen öğrencilerin gereksinimleri ve sorunlarının giderilmesine dayalı programları uygulamaları, izleme ve değerlendirme yapmaları önemlidir. Diğer dezavantajlı gruplar gibi, Roman çocukların da eğitim gibi temel hizmetlere ihtiyacı olduğu unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Akkan B.E., Deniz M.B. ve Ertan M. (2011). *Sosyal dışlanmanın Roman halleri*. (Erişim:22.02.2020) https://spf.boun.edu.tr/sites/spf.boun.edu.tr/files/1439798483_roman_kitap_tr.pdf
- Alexandris A., (2005). *Din ve Etnisite: Yunanistan ve Türkiye'deki azınlıkların kimlik meselesi Ege'yi geçerken:1923 Türk-Yunan zorunlu nüfus mübadelesi* Derleyen: Renee Hirschon, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Andrews P. A., (1992). *Türkiye'de etnik gruplar*, Mustafa Küpüşoğlu (Çev.), İstanbul: Ant Yayınları.
- Arayıcı A. (2008). *Avrupa'nın vatansızları: Çingeneleler*, İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Arı K. (2003). *Büyük Mübadele Türkiye'ye zorunlu göç 1923-1925*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Balantekin Y., Kartal H. (2016). Öğrencilerin okula devamından sorumlu paydaşların görüşlerine göre okul devamsızlığının nedenleri ve buna yönelik çözüm önerileri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 39,16-36. Doi: 10.21764/efd.95357.
- Black, A. T., Seder, R.C., Kekahio, W. (2014). Review of research on student nonenrollment and chronic absenteeism: A report for the Pacific Region (REL 2015–054). *Washington, DC: U.S. Department of Education, Institute of Education Sciences, National Center for Education Evaluation and Regional Assistance, Regional Educational Laboratory Pacific*. Retrieved from <http://ies.ed.gov/>

[ncee/edlabs](https://ncee.edlabs).

- Çetin, B. (2017,Ocak). Kimlikleriyle Romanlar: Türkiye'deki Roman vatandaşlara yönelik sosyal içerme ulusal strateji belgesi ve birinci aşama eylem planının değerlendirilmesi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 15,85-112. Doi:<http://dx.doi.org/10.11611/yead.278435>
- Hoşgörür V., Polat M. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Okula Devamsızlık Nedenleri (Söke İlçesi Örneği). *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1): 42-25. Doi: 10.21666/mskuefd.69002.
- Irkçılık ve hoşgörüsüzlüğe karşı Avrupa Komisyonu raporu*, (2004). (Erişim:23.02.2020) <https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance>.
- Kearney C.A. (2004). Absenteeism. T. S. Watson & C.H. Skinner (Ed.), *Encyclopedia of school psychology* (ss. 1-2). New York: Kluwer Academic/Plenum.
- Kearney C.A. (2008). School absenteeism and school refusal behavior in youth: A contemporary review. *Clinical Psychology Review*, 28,451-471. Doi: 10.1016/j.cpr.2010.03.005
- Malcolm H., Wilson V., Davidson J. & Kirk S. (2003). Absence from School: A Study of its causes and effects in seven LEAs. *The SCRE centre, University of Glasgow, department for education and skills, Research Report: 424*.
- Mercan Uzun E., Bütün E., (2015 Mayıs). Roman çocukların okula devamsızlık nedenleri ve bu durumun çocuklar üzerindeki etkileri, *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal Vol 1, No Suppl2*. Doi: 10.21020/husbfd.288505
- Özkan A.R.,(2000). *Türkiye Çingenelemi*, Ankara:Kültür Bakanlığı Yayınları. *Roman vatandaşlara yönelik strateji belgesi (2016-2021) II. aşama eylem planı (2019-2021)* (Erişim:22.02.2020) <https://ailevecalisma.gov.tr/media/30906/roman-vatandaslara-yonelik-ii-asama-eylem-pl.pdf>
- United Nations Children's Fund (UNICEF) and United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) Institute for Statistics. (2012). *Global initiative on out-of-school children*. Retrieved February 22, 2020, from http://www.unicef.org/education/files/OOSCI_flyer_EN_Sept.pdf.
- Zorc C., O'reillu A.L.R., Matone M., Long J., Watts C.L., & Rubin D. (2013) The relationship of placement experience to school absenteeism and changing schools in young, school-aged children in foster care. *Children and Youth Services Review*. 35, 826-833.